

Savet bezbednosti

Distr: Opšta
12. april 2022.

Prevod: Srpski

Misija privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu

Izveštaj Generalnog sekretara

I. Uvod i prioriteti Misije

1. Ovaj izveštaj se podnosi u skladu s Rezolucijom Saveta bezbednosti 1244 (1999), na osnovu koje je Savet uspostavio Misiju privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK) i od Generalnog sekretara zahteva da u redovnim intervalima podnosi izveštaje o sprovođenju mandata. Izveštajem su obuhvaćene aktivnosti UNMIK-a, i sa njima povezana dešavanja, od 16. septembra 2021. do 15. marta 2022. godine.

2. Prioriteti Misije ostaju unapređivanje bezbednosti, stabilnosti i poštovanja ljudskih prava na Kosovu i u regionu. U daljem ostvarivanju svojih ciljeva, UNMIK nastavlja svoje konstruktivno angažovanje sa Prištinom i Beogradom, sa svim zajednicama na Kosovu, i sa regionalnim i međunarodnim akterima. Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) i vojne snage na Kosovu (KFOR) nastavljaju da obavljaju svoje uloge u okviru rezolucije Saveta bezbednosti 1244 (1999). Misija Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu (EULEKS) nastavlja svoje prisustvo na Kosovu, saglasno saopštenju predsednika Saveta bezbednosti od 26. novembra 2008, (S/PRST/2008/44) i izveštaju Generalnog sekretara od 24. novembra 2008 (S/2008/692). Agencije, fondovi i programi Ujedinjenih nacija blisko sarađuju sa Misijom.

3. Dana 16. januara 2022, gđa Karolin Zijade, nova specijalna predstavница generalnog sekretara i šefica UNMIK-a stigla je u Prištinu i preuzela vođenje Misije.

II. Ključna politička i bezbednosna dešavanja

4. Tokom ovog izveštajnog perioda, u središtu ključnih političkih i bezbednosnih dešavanja bilo je sprovođenje kosovskih lokalnih izbora, zatim tenzije između Prištine i Beograda nastale zbog dogovora vezanih za slobodu kretanja, održavanje srpskog ustavnog referenduma na Kosovu, 16. januara 2022, i nastupajućih srpskih parlamentarnih i predsedničkih izbora na Kosovu. Evropska unija je pojačala napore u cilju napredovanja dijaloga Beograda i Prištine, uz veću podršku Sjedinjenih Država i evropskih aktera.

5. Dana 17. oktobra 2021, održani su opštinski izbori u svih 38 kosovskih opština; 14. novembra održan je drugi krug ovih izbora u 21 opštini. Učestvovalo je ukupno 89 političkih subjekata, od kojih su 32 političke stranke. Sveukupan odziv birača bio je 42,5 odsto, a proces su nadzirala 24.693 akreditovana posmatrača. Nadmetalo se za ukupno 166 gradonačelničkih mandata i 5.199 odborničkih mesta u skupštinama opština. Demokratska partija Kosova i Demokratska liga Kosova osvojile su

svaka po osam gradonačelničkih mandata, zatim sledi Alijansa za budućnost Kosova sa pet pobeda i Pokret za samoopredeljenje (Vetëvendosje) sa četiri, dok su Socijaldemokratska inicijativa, Turska demokratska stranka Kosova i Građanska inicijativa Obilić obezbedile po jedno gradonačelničko mesto. Srpska lista je pobedila u svih 10 većinski srpskih opština. Na ovim izborima nadmetalo se 14 žena, koje su činile 8,3 odsto svih kandidata, što predstavlja napredak u odnosu na izbore 2017, kada su žene činile 3 odsto kandidata. Ovog puta su samo dve žene – obe predstavljaju Srpsku listu – osvojile gradonačelničke mandate. Učešće žena u nadmetanju za odbornička mesta iznosilo je 37,2 odsto od ukupnog broja kandidata, što je blago povećanje u odnosu na 34,8 odsto na izborima 2017.

6. Posmatračka Misija Evropske unije, čijih je više od 100 izbornih posmatrača bilo prisutno, ocenila je celokupno sprovođenje izbora kao pozitivno, uz napomenu da je nedostajalo javne odgovornosti i transparentnosti u finansiranju kampanja, kao i da je izborna nadmetanja bilo ograničeno zbog malog broja kandidata u većinski srpskim opštinama.

7. U godišnjem izveštaju Evropske komisije o Kosovu, objavljenom 19. oktobra 2021, istaknuto je da je pravni okvir izbornog sistema Kosova u suštini ostao nepromenjen od 2010, uprkos izbornim preporukama prethodnih posmatračkih i ekspertskih misija Evropske unije. Nadalje, Komisija je procenila da je napredak u 2021. u ostvarivanju reformi koje vode ka Evropskoj uniji bio neujednačen, uz napomenu da je dijalog pod okriljem Evropske unije slabo napredovao. U vezi sa reformama u vladavini prava, Komisija je naglasila važnost napretka u vođenju istraga i krivičnog procesa u predmetima korupcije i organizovanog kriminala, potrebu za većom transparentnosti u radu javnih institucija i za smanjenjem prekomernog političkog uticaja na pravosuđe. Komisija je izrazila zabrinutost zbog predloga vlade da uvede “jednu celovitu ponovnu procenu” sudija i tužilaca.

8. Tenzije između Beograda i Prištine su porasle u danima pred lokalne izbore, naročito usled dugogodišnjih nerešenih aspekata u primeni sporazuma o slobodi kretanja postignutog uz posredovanje Evropske unije. Dana 20. septembra 2021, Ministarstvo unutrašnjih poslova Kosova počelo je sa primenom nove politike za vozila sa srpskim registarskim tablicama, usled čega je potrebno tablice skinuti i zameniti ili prekriti privremenim kosovskim tablicama na zvaničnim prelazima. Ovim su izazvani protesti u područjima naseljenim Srbima, posebno na severu, dok su radi sprovođenja ove politike specijalne jedinice kosovske policije bile raspoređene u blizini prelaza na Kapiji 1, na Jarinju, i Kapiji 31, Brnjaku. Građani su se okupili u blizini ova dva prelaza i blokirali tranzitne puteve u znak protesta. Kancelarija za registraciju vozila u Zubinom Potoku je izgorela, a u kancelariji za registraciju vozila u Zvečanu pronađena je eksplozivna naprava. Sučeljavanje kosovske policije i učesnika protesta pretilo je da pređe u fizičko sukobljavanje. Osuđivši ovakav pristup kosovskih vlasti, Srbija je preduzela vojne prelete i razmestila manji broj vojnih snaga za brzo delovanje u oblastima pored administrativne granične linije. Ministarstvo odbrane Srbije, zajedno sa ambasadorom Ruske Federacije u Beogradu, posetilo je srpske vojne jedinice raspoređene na tom području. Specijalni predstavnik se pridružio Evropskoj uniji i drugim međunarodnim akterima u pozivima na deeskalaciju i dijalog.

9. Neposredno nakon redovne konsultativne posete Beogradu i Prištini specijalnog predstavnika Evropske unije za dijalog Beograda i Prištine i druga regionalna pitanja Zapadnog Balkana, Miroslava Lajčaka, od 15. do 21. septembra 2021, nastala je kontroverza. Gospodin Lajčak i glavni pregovarači iz Prištine i Beograda sastali su se naknadno u Briselu i strane su se dogovorile da istovremeno budu uklonjene specijalne jedinice kosovske policije i blokade puteva, uz nadzor KFOR-a, 2. oktobra. Strane su se takođe dogovorile da sprovedu privremeni režim postavljanja nalepnica na kosovske i srpske registarske tablice. Uspostavljena je posebna radna grupa od predstavnika obeju strana i iz Evropske unije, sa zadatkom da se usaglasi trajnije rešenje do 21. aprila 2022. Za vreme sastavljanja ovog izveštaja, radna grupa se sastala šest puta i ima nagoveštaja da je ostvaren određeni napredak.

10. Tenzije su ponovo buknule na severu, u oktobru 2021, kada je kosovska policija sprovela operaciju protiv krijumčarenja na nekoliko lokacija širom Kosova, uključujući Prištinu, Peć, Južnu Mitrovicu, Severnu Mitrovicu i Zvečan. U poslednje dve od nabrojanih opština, otpor kosovskih Srba prema prisutnim pripadnicima specijalne policije doveo je do sukobljavanja u kojima su povrede

zadobili policijski službenici, učesnici protesta i druga prisutna lica. U odbranu ove operacije, kosovski zvaničnici su naveli “beskompromisan” stav Kosova prema “kriminalnim grupama i kriminalu koji se neće tolerisati već će se protiv toga boriti”. Predsednik Srbije Vučić je tom prilikom otputovao u Rašku, severno od administrativne granične linije, i pozvao lidere kosovskih Srba na uzdržanost, uz obećanje da će odgovoriti na “svaki pokušaj upotrebe nasilja prema kosovskim Srbima”.

11. Još jednom je došlo do nesloge u vezi sa organizovanjem glasanja na Kosovu nakon što je Srbija najavila da će sprovesti referendum, 16. januara 2022, o promenama u Ustavu Srbije u delu koji se odnosi na pravosuđe. Usred poziva Kvinte (Francuska, Nemačka, Italija, Ujedinjeno Kraljevstvo i Sjedinjene Države) i Evropske unije kosovskim vlastima da omoguće glasanje, Predsednica Osmani, Premijer Kurti i predsednik Skupštine Kosova, Glauk Konjufca, dali su zajedničku izjavu u kojoj su podvukli da će “srpski građani na Kosovu sa dvojnim državljanstvom imati pravo da glasaju u skladu sa međunarodnim standardima i praksama, odnosno poštom i preko [beogradske] kancelarije za vezu”. Na vanrednoj sednici Skupštine Kosova, 15. januara 2022, na predlog Premijera Kurtija, takav stav potvrđen je većinom glasova. Predstavnici Srpske liste nisu prisustvovali sednici. Beogradski zvaničnici su oštro odreagovali, optuživši Prištinu da se s prezirom odnosi prema dijalogu koji se vodi pod okriljem Evropske unije.

12. Uoči srpskog referenduma, kosovska policija je privela osoblje srpske Izborne komisije koje je pokušalo da prenese glasački materijal preko administrativne granične linije. Kancelarija Vlade Srbije za Kosovo i Metohiju tvrdila je da je taj materijal trebalo da posluži kao podrška OEBS-u u aktivnostima prikupljanja glasačkih listića, kako je ranije praktikovano. Prethodno je Misija OEBS-a na Kosovu obavestila Beograd da takve aktivnosti nisu izvodljive bez saglasnosti svih strana, uključujući Prištinu. Srpska Izborna komisija je zatim saopštila da će kosovski Srbi moći da glasaju samo na određenim lokacijama severno od administrativne granice. Na dan referenduma, 16. januara 2022, uz podršku organa iz Beograda, obezbeđen je prevoz za glasače u većinski srpskim opštinama. U Severnoj Mitrovici je održan protest zbog stava Prištine, a slični protesti održani su i u drugim mestima na Kosovu.

13. Tokom ovog izveštajnog perioda prijavljeno je 13 incidenata u kojima su na meti bili srpski pravoslavni verski i kulturni objekti i srpska zajednica, uključujući oštećenja nadgrobnih spomenika na srpskim pravoslavnim grobljima u opštinama Prizren, Kosovo Polje, Gračanica i Istok, kao i nezakonitu izgradnju u Specijalnoj zaštićenoj zoni Manastira Sv. Uroš u opštini Uroševac. Među ostalim incidentima su krađe novca iz verskih objekata različitih denominacija širom Kosova, iz džamija i sa muslimanskih grobalja i iz srpskih pravoslavnih crkava, uključujući i oštećenje u katoličkoj crkvi u Peći.

14. Tokom zimskog perioda, Kosovo je bilo suočeno s krizom u snabdevanju električnom energijom i s redovnom nestašicom struje usled smanjenih kapaciteta da se podmiri uobičajeno velika potrošnja energije u zimskoj sezoni. Dana 29. decembra 2021, Skupština Kosova je usvojila niz hitnih mera na predlog vlade, uključujući restrikcije električne energije u periodu od 60 dana. Vlada je da bi ublažila nestašicu postigla i dogovor sa Albanijom o kratkoročnom snabdevanju električnom energijom. Početkom februara 2022, Regulatorna kancelarija za energetiku povećala je cenu električne energije za domaćinstva koja pređu određeni prag potrošnje, što je izazvalo opšte kritike i poneke javne demonstracije. Opozicione stranke su izrazile nameru da sudskim putem ospore predložene hitne mere.

15. Kosovske vlasti su održale zajedničke sastanke sa vladom Albanije, 16. septembra 2021, i vladom Severne Makedonije, 26. novembra 2021. Rezultat ovih sastanaka je nekoliko sporazuma o promovisanju slobode kretanja, saradnji u oblasti energetike, povezivanju železnica, trgovini i povezanosti obrazovnih sektora.

16. Od 21. do 22. decembra 2021, lideri Albanije, Severne Makedonije i Srbije sastali su se u Tirani u cilju unapređenja inicijative Otvoreni Balkan, kojoj se Priština protivi jer nije usklađena sa regionalnom inicijativom Berlinskog procesa pod nazivom “Zajedničko regionalno tržište”. Ovaj

decembarski sastanak proizveo je pet novih sporazuma namenjenih omogućavanju slobode kretanja ljudi i prometa dobara, ekonomske saradnje i pristupa tržištu rada. Veći broj članica Evropske unije i Sjedinjene Američke Države pozdravile su ovu inicijativu, i pri tom naglasile potrebu promovisanja inkluzivne regionalne saradnje.

17. Većina evakuisanih osoba iz Avganistana, koje su kosovske vlasti primile, prebačena je u zemlje Evrope i Severne Amerike, shodno sporazumima postignutim između evropskih zemalja, Sjedinjenih Američkih Država i Organizacije Severnoatlantskog pakta (NATO). Navodi se da je približno 50 od početnog broja od 1.000 evakuisanih lica ostalo na Kosovu.

18. Dana 22. oktobra 2021, Ministarstvo spoljnih poslova i dijaspori Kosova, prema instrukcijama Predsednika Kosova, proglasilo je dvojicu službenika Ruske kancelarije za vezu u Prištini “personama non grata”, uz tvrdnju da njihove aktivnosti “ugrožavaju državnu bezbednost i ustavni poredak Republike Kosovo”. Ruska Federacija je uložila protest na ovu odluku, naglasivši da kosovski organi nemaju pravnu osnovu za preduzimanje takvih mera. U pismu, od 3. novembra 2021, upućenom Premijeru Kosova, Misija je pozvala na poštovanje privilegija i imuniteta kancelarija za vezu i njihovog osoblja, u skladu sa relevantnim uredbama UNMIK-a usvojenim na osnovu rezolucije Saveta bezbednosti 1244 (1999) i međunarodnog prava. Ove poruke Misija je prenela Premijeru i na sastanku održanom na tu temu 2. decembra 2022.

19. Dana 31. decembra 2021, prema zahtevu Premijera Kurtija, Ministarstvo spoljnih poslova i dijaspori Kosova saopštilo je, preko platforme društvenih medija, da će član osoblja UNMIK-a biti proglašen “personom non grata”. Dana 1. januara 2022, portparol Generalnog sekretara je naglasio da se načelo “persona non grata” ne može primeniti na osoblje Ujedinjenih nacija, i da sva pitanja u vezi sa članom osoblja UNMIK-a treba uputiti Misiji, saglasno statusu, privilegijama i imunitetima UNMIK-a i njegovog osoblja. UNMIK je prvi zvaničan dopis od kosovskih organa o ovom pitanju primio 2. januara 2022. Čelništvo Misije prenelo je kosovskim organima očekivanje da će pitanje biti rešeno u skladu sa statusom, privilegijama i imunitetima UNMIK-a i njegovog osoblja. Krajem ovog izveštajnog perioda, i pored pokretanja ovog pitanja u nekoliko navrata, UNMIK još uvek nije dobio nijednu informaciju o tome šta je preduzeto u pogledu tog zahteva.

III. Uticaj Kovida-19 i odgovor na pandemiju

20. Kosovo je i dalje bilo pod uticajem koronavirusa i pandemije Kovida-19, sa najjačim talasom novih slučajeva zaraze u januaru 2022. U vreme najviše stope zaraze, broj novih slučajeva dnevno prelazio je preko 4.000, a broj aktivnih slučajeva premašivao je cifru od 36.000. Do kraja ovog izveštajnog perioda, na Kosovu je od početka pandemije evidentirano preko 237.000 slučajeva Kovida-19 i 3.339 smrtnih ishoda.

21. U odgovoru na rastući broj slučajeva, kosovska vlada je uvela nova ograničenja od 22. januara 2022, odnosno obavezne tri doze vakcine ili dve doze vakcine i negativan test polimerazne lančane reakcije (PCR) za ulazak na Kosovo. Ovu drugu meru je Ombudsman Kosova ocenio nesrazmernom, u susednoj Albaniji je izazvala proteste, a zdravstvene institucije u Severnoj Makedoniji su zahtevale njeno ukidanje, uz obrazloženje da utiče na slobodu kretanja. Uvedene mere uticale su i na 3.500 nevakcinisanih studenata u Severnoj Mitrovici, koji nisu mogli da izađu na ispite na kraju semestra. Ograničenja su ukinuta 5. februara 2022.

22. Proces vakcinacije na Kosovu nastavljen je i tokom ovog izveštajnog perioda, u kojem su zdravstvene ustanove, pored početne dve doze vakcine, sprovele vakcinaciju trećom dozom. Do sredine marta, 900.581 osoba (oko 50 odsto ukupne populacije) primila je najmanje jednu dozu vakcine, dok je 818.331 osoba (oko 45,5 odsto ukupne populacije) primila dve doze, a njih 98.630 primilo je i treću dozu.

23. Kosovski opštinski organi rasporedili su mobilne timove za vakcinaciju u područjima naseljenim nevećinskim zajednicama, najpre u opštini Suva Reka, u gradu Đakovici, i u 16 sela u opštini Prizren. Pojedini građani, uglavnom iz većinski srpskih opština, već su se bili vakcinisali u mestima u Srbiji. Kosovske zajednice Roma, Aškalija i Egipćana i dalje se suočavaju sa određenim preprekama u pokušajima da se izbore sa zdravstvenim i socioekonomskim posledicama pandemije.

24. Ukupan broj slučajeva Kovida-19 među osobljem Ujedinjenih nacija i izdržavanim članovima porodica od početka pandemije povećan je sa 202 na 351 slučaj. UNMIK i agencije, fondovi i programi Ujedinjenih nacija radili su punim kapacitetom. Misija je uvela mogućnost obavljanja antigenskih testova pored postojećih PCR testova, i sklopila je konačne dogovore o medicinskoj podršci sa bolnicama u Skoplju, u Severnoj Makedoniji, za svo osoblje Ujedinjenih nacija i za izdržavane članove njihovih porodica.

25. Dečiji fond Ujedinjenih nacija (UNICEF) i Svetska zdravstvena organizacija (SZO) nastavili su da pružaju podršku kosovskim organima u kampanji masovne vakcinacije kojom se proširuju prostori za vakcinaciju i obezbeđuje specijalizovana obuka za zdravstvene radnike u vezi sa pandemijom Kovida-19. Podrška je pružena i Ministarstvu obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija u stvaranju sigurnog okruženja za učenje uz fizičko prisustvo. Kancelarija Ujedinjenih nacija za projektne usluge podržala je unapređivanje objekata za intenzivnu negu u sklopu lokalnih bolnica.

IV. Sever Kosova

26. Šestomesečni rok, kojeg je Skupština Kosova odredila Kosovskom operatoru prenosnog i tržišnog elektroenergetskog sistema za preuzimanje odgovornosti za troškove utroška električne energije u četiri većinski srpske opštine na severu Kosova, istekao je 6. novembra 2021. U odsustvu dogovorenog mehanizma za uključivanje ovih opština u kosovski naplatni sistem, Operator je izdvojio dodatnih 6,7 miliona evra kako bi pokrio troškove do kraja 2021. U januaru 2022, Kosovski operator prenosnog i tržišnog elektroenergetskog sistema je izneo podatak da su troškovi za električnu energiju na severu Kosova u 2021. godini bili 40,9 miliona evra, i da se predviđa dalje povećanje troškova, i do 30 miliona evra, u periodu od januara do marta 2022, zbog povećanja cene uvoza električne energije.

27. Dana 18. novembra 2021, Vrhovni sud je naredio ponavljanje postupka u predmetu bivšeg poslanika Skupštine Kosova (Srpska lista) i ministra administracije i lokalne uprave, Ivana Todosijevića. Gospodinu Todosijeviću je u decembru 2019. izrečena dvogodišnja zatvorska kazna zbog poricanja navodnog ratnog zločina u selu Račak (1999). Presudom Vrhovnog suda poništena je osuđujuća presuda Osnovnog suda u Prištini iz decembra 2019, kao i presuda Apelacionog suda iz avgusta 2021, po osnovu nejasnoće u pogledu elemenata krivičnog dela. Presuda sadrži i odgovor na zahtev odbrane g. Todosijevića za zaštitu zakonitosti, u kojem se osporava etnički sastav sudskog veća koji je u suprotnosti sa Prvim sporazumom o načelima normalizacije odnosa postignutog uz posredovanje Evropske unije 19. aprila 2013. Ponovljeno suđenje počelo je 11. februara 2022, ali je bilo privremeno prekinuto zbog razmatranja zahteva odbrane da se postupak prenese na Osnovni sud u Mitrovici, i da se iz sudskog veća isključe sve albanske sudije. Dana 10. marta 2022, predsednik Vrhovnog suda odbacio je zahtev odbrane za promenu mesta vođenja postupka i diskvalifikaciju sudija kao neprihvatljiv, te se nastavak ponovljenog postupka očekuje u narednom periodu.

28. Dana 4. januara 2022, kosovska vlada je uvela zabranu na rudarenje kriptovaluta kao jednu od svojih hitnih mera za rešavanje energetske krize. Rudarenje kriptovaluta je postalo redovna praksa u brojnim mestima na Kosovu, uključujući severne opštine gde se zbog nerešenih pitanja u vezi sa sprovođenjem sporazuma o energetici između Beograda i Prištine, postignutog uz posredovanje Evropske unije, građanima ne naplaćuje utrošena električna energija. Nakon ove zabrane, kosovska policija i carinski službenici sproveli su operacije na nekoliko lokacija, uključujući severno Kosovo, i konfiskovali opremu za rudarenje kriptovaluta.

29. Dana 24. februara 2022, kosovska policija je zatvorila puteve koji vode do nezvaničnih prelaza na administrativnoj graničnoj liniji u opštinama Zubin Potok i Leposavić. Nakon ove operacije, neka sela su se žalila na poteškoće u pristupu glavnom putu. Dana 26. februara 2022, nekoliko kamiona uz pratnju kosovske policije prevezlo je kontejnere i drugu opremu do Kapije 31 na Brnjaku, zbog, kako je navedeno, poboljšanja radnih uslova na Kapiji. Beograd je zbog ovih akcija protestovao, nazvavši ih provokacijama prema Srpskoj zajednici.

V. Normalizacija odnosa Beograda i Prištine

30. Dana 6. oktobra 2021, pod pokroviteljstvom Nemačke i Francuske, na marginama Samita Evropske unije i Zapadnog Balkana, u Brdu, u Sloveniji, sastali su se Premijer Kurti i Predsednik Vučić. Nakon sastanka, Premijer Kurti je saopštio da je sa Predsednikom Vučićem razgovarao o Berlinskom procesu, slobodi kretanja i priznavanju diploma, i pozvao da se prema šestoro partnera Zapadnog Balkana "postupa kao sa jednakima". Predsenik Vučić je izjavio da će Beograd nastaviti dijalog sa Prištinom, sa fokusom na uspostavljanje Asocijacije/Zajednice većinski srpskih opština, kako je u aprilu 2013. predviđeno "Prvim sporazumom o načelima normalizacije odnosa".

31. G. Lajčák, posetio je Prištinu i Beograd u tri navrata kako bi pružio ohrabrenje za napredovanje u sprovođenju prethodno postignutih sporazuma i u vođenju razgovora o energetici, zajedničkoj imovini i finansijskim potraživanjima, interno raseljenim i nestalim licima, i o ekonomskoj saradnji, između ostalog. Takođe je predložio i moguće sazivanje narednog sastanka na liderskom nivou sa fokusom na ostvarivanje konkretnog napretka.

32. Na radnom nivou, glavni pregovarači Beograda i Prištine bili su u Briselu, 16. i 17. novembra 2021, gde su se odvojeno sastali sa Specijalnim predstavnikom Evropske unije. Nakon toga je Beograd ukazao na nevoljnost Prištine da dalje razgovara o uspostavljanju Asocijacije/Zajednice većinski srpskih opština, a Priština je zagovarala stav da pitanje prava zajednica treba upakovati u "širi paket." Isti pregovarači našli su se ponovo u Briselu, 22. februara 2022, i imali odvojene sastanke sa g. Lajčakom, nakon čega je izjavljeno da je došlo do neznatnog napretka.

33. Državni sekretar Sjedinjenih Država, Antoni Blinken, 11. januara 2022, u pisanoj poruci Premijeru Kurtiju, posavetovao ga je da podrži prethodne obaveze preuzete u okviru dijaloga pod okriljem Evropske unije, i da u pregovorima bude angažovan uz "potreban fokus, kreativnost i hitnost". Specijalni izaslanik Sjedinjenih Država za Zapadni Balkan, Gabrijel Eskobar, i g. Lajčak bili su u zajedničkoj poseti Beogradu i Prištini, od 31. januara do 4. februara 2022, kako bi sa stranama razgovarali o modalitetima koji bi pomogli ostvarenju napretka u dijalogu, i kako bi se konsultovali sa drugim akterima uključenim u proces.

34. Novoimenovani Specijalni izaslanik Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Severne Irske za Zapadni Balkan, Ser Stjuart Pič, bio je u poseti Beogradu i Prištini od 8. do 10. februara 2022. U martu 2022, Nemačka je postavila bivšeg poslanika nemačkog parlamenta, Manuela Sarazina, za svog specijalnog predstavnika za Zapadni Balkan.

35. Dana 10. decembra 2021, predstavnici 47 srpskih i kosovskih organizacija civilnog društva izdali su saopštenje kojim pozivaju beogradske i prištinske organe da nastave dijalog na suštinski način i da se uzdrže od zapaljive retorike protiv manjinskih zajednica, da podrže mere izgradnje poverenja kojima će povezati zajednice i da vode opsežnije debate unutar samog društva i šire o rešenjima i prioritetima u dijalogu.

VI. Povratak, pomirenje, kulturno nasleđe i odnosi između zajednica

36. Kancelarija Visokog komesara Ujedinjenih nacija za izbeglice (UNHCR) registrovala je 118 dobrovoljnih povratnika pripadnika nevećinskih zajednica koji su bili raseljeni na Kosovu i van Kosova. Među ovim povratnicima je 57 žena i 61 muškarac (59 Srba, 19 Roma, 10 Aškalija, 13 Egipćana i 17

Albanaca). Ovim je ukupan broj raseljenih lica iz nevećinskih zajednica koja su pronašla trajno rešenje na Kosovu od 2000. godine povećan na 29.075, od toga 14.275 žena i 14.800 muškaraca (12.577 Srba, 7.746 Egipćana i Aškalija, 4.047 Roma, 1.878 Bošnjaka, 1.464 Goranca, 1.319 Albanaca, 21 Crnogorac, 19 Turaka i 4 Hrvata). Preostala su 15.683 raseljena lica na Kosovu (7.220 žena i 8.463 muškaraca), kao i 69.627 lica sa potrebama vezanim za raseljništvo širom zapadnog Balkana, od približno 200.000 raseljenih lica s Kosova koja žive u regionu, većina njih u Srbiji.

37. Mešovite migracije na Kosovu nastavljene su i tokom ovog izveštajnog perioda. Evidentirano je ukupno 718 novih pridošlica (631 muškarac i 87 žena), od kojih je 231 lice podnelo zahtev za dobijanje međunarodne zaštite (212 muškaraca i 19 žena). UNHCR je obezbedio besplatnu pravnu pomoć i psihosocijalnu podršku za sve tražioce azila, kao i usluge usmenog prevođenja i uključenje u program vakcinacije protiv Kovida-19 na celom Kosovu. Međunarodna organizacija za migracije (IOM) pomogla je kosovske organe u prikupljanju informacija o migrantima uz pomoć Matrice za praćenje raseljništva. Otvoren je novi prijemno-registracioni centar u Vranom Dolu, opština Priština, kako bi se proširila postojeća infrastruktura za podršku migrantima i azilantima.

38. IOM je nastavio promovisanje održivog dobrovoljnog povratka i mogućnost reintegracije posredstvom mera za povratnike i prihvatne zajednice. Tokom ovog izveštajnog perioda, 21 lice sa Kosova (19 muškaraca i 2 žene) dobrovoljno se vratilo iz Belgije, Hrvatske, Holandije i Švajcarske. IOM je pomogao povratnicima pružanjem obuka, podrške u preduzetništvu, socijalnog staranja, stambenog prostora, i medicinske i edukativne podrške.

39. UNHCR je nastavio da podržava pripadnike zajednica Aškalija, Egipćana i Roma na Kosovu u pribavljanju ličnih dokumenata i rešavanju pitanja građanskog statusa kako bi im se omogućio pristup javnim uslugama. Pored toga, podrška je uključivala i mogućnost pravne pomoći u registrowanju građanskog statusa i omogućavanju pristupa obrazovanju, kao i u ostvarivanju imovinskih i penzionih prava.

40. Tokom ovog izveštajnog perioda, ponovo nije bilo doprinosa za fond Ujedinjenih nacija namenjen podršci zajednica Aškalija, Egipćana i Roma pogođenim trovanjem olovom na Kosovu.

41. Dana 24. septembra 2021, Ustavni sud Kosova izdao je saopštenje u vezi sa nesprovođenjem prethodnih odluka ovog suda, u kojem poziva kosovsku vladu da sprovede rešenje suda od 19. maja 2016. o upisu u registar zemljišta Manastira Visoki Dečani. Ovo saopštenje je dočekan sa odobravanjem od strane međunarodnih predstavnika sa sedištem u Prištini, koji su ponovo uputili poziv kosovskoj vladi da postupi po ovom rešenju bez daljih odlaganja. Do kraja ovog izveštajnog perioda, nije bilo naznaka da je išta preduzeto u pravcu sprovođenja ove sudske odluke.

VII. Vladavina prava i ljudska prava

42. Kosovska tužilaštva podigla su nekoliko optužnica u slučajevima korupcije na visokom nivou tokom ovog izveštajnog perioda. Dana 1. oktobra 2021, Specijalno tužilaštvo Kosova podiglo je optužnicu protiv bivšeg zvaničnika Ministra finansija i privrednika, zbog krađe 2 miliona evra iz trezora Kosova. Dana 27. oktobra 2021, Osnovni sud u Prištini potvrdio je optužnicu protiv petoro osumnjičenih za zloupotrebu položaja, među kojima je i bivši ministar za evropske integracije. Ovu optužnicu potvrdio je i Apelacioni sud. Osnovno tužilaštvo u Gnjilanu, 18. novembra 2021, podiglo je optužnicu protiv 73 lica za krijumčarenje i druga krivična dela, među kojima su 14 bivših službenika kosovske policije, u predmetu poznatom kao "slučaj Karačevo". Osnovni sud u Prištini izrekao je mere pritvora za 31 lice, među kojima su opštinska i druga službena lica, za koja se sumnja da su zloupotrebila položaj ili ovlašćenja i da su umešana u prevaru u vezi sa poljoprivrednim subvencijama. Dana 22. februara 2022, Specijalno tužilaštvo Kosova podiglo je optužnice protiv 21 od ovih osumnjičenih. Dana 14. marta 2022, kosovska policija je u opsežnoj operaciji uhapsila 48 policijskih službenika i dvoje carinskih službenika zaposlenih na prelazima Prušit i Morina, na granici sa Albanijom,

osumnjčenih za organizovani kriminal, zloupotrebu službenog položaja ili ovlašćenja, kao i za uzimanje mita, a krivični postupci su pokrenuti protiv ukupno 68 lica.

43. Dana 17. decembra 2021, Specijalno odeljenje Apelacionog suda podržalo je odluku Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini, u vezi sa proterivanjem šestoro turskih državljana sa Kosova u martu 2018, i potvrdilo optužnice za zloupotrebu službenog položaja ili ovlašćenja protiv bivšeg šefa Kosovske obaveštajne agencije i dvojice bivših zvaničnika, jednog iz Odeljenja za državljanstvo, azil i migracije u Ministarstvu unutrašnjih poslova i drugog iz Direkcije za migracije i strane državljanke u Kosovskoj pograničnoj policiji.

44. Dana 24. januara 2022, Kosovska agencija za borbu protiv korupcije pokrenula je postupke u skladu sa Zakonom o prijavljivanju, poreklu i kontroli sredstava viših javnih službenika, u kojima će se ispitati finansijska evidencija nekoliko zvaničnika iz Srpske liste, uključujući njenog predsednika Gorana Rakića i zamenika predsednika Skupštine Kosova Slavka Simića, zbog navoda da nisu prijavili sredstva ili primanja od institucija koje finansira Beograd.

45. Dana 16. septembra 2021, Ministarstvo unutrašnjih poslova potpisalo je sporazum sa Agencijom Evropske unije za saradnju u sprovođenju zakona (Europol) o nimenovanju službenika za vezu u Europol i uspostavljanju bezbedne linije za komunikaciju i razmenu informacija. Kosovska vlada je takođe usvojila konceptni dokument za utvrđivanje novog procesa provere za kosovski pravosudni sistem i osnivanje radne grupe koja bi izrađivala nacрте relevantnih zakonskih propisa. Dana 25. februara, kosovski ministar pravde podneo je nacrt zakona na razmatranje Evropskoj komisiji Saveta Evrope za demokratiju kroz pravo (Venecijanska komisija), koja je svoje mišljenje dostavila sredinom marta 2022. Dana 29. decembra 2021, kosovska vlada podnela je Skupštini Kosova predlog Zakona o državnom birou za verifikaciju i konfiskaciju neopravdanih sredstava, kojim bi se, pored postojeće krivičnopravne, uveo koncept građanskopravne konfiskacije. Dana 9. marta 2022, vlada je usvojila i predloge amandmana na Zakon o Savetu tužilaštva Kosova. Međutim, Savet tužilaštva Kosova izrazio je zabrinutost zbog ekspeditivnog usvajanja predloga amandmana, naglasivši potrebu za prethodnim konsultacijama sa svim relevantnim akterima u procesu kako bi se obezbedila međuinstitucionalna koordinacija.

46. Kosovski sudovi su nastavili da procesuiraju pojedine slučajeve navodnih ratnih zločina i povezanih krivičnih dela. Dana 5. oktobra 2021, Osnovni sud u Prištini osudio je bivšeg pripadnika rezervnih snaga srpske policije, Gorana Stanišića, na 20 godina zatvora zbog ubistva 13 civila u opštini Lipljan 1999. Specijalno tužilaštvo Kosova podiglo je optužnicu, 9. novembra 2021, protiv jednog lica zbog navodnih ratnih zločina nad civilnim stanovništvom u periodu između 1998. i 1999, u selu Belo Polje.

47. Kosovski pravosudni organi nastavili su da krivično gone lica umešana u terorizam i strane oružane sukobe. Dana 9. oktobra 2021, petoro lica je uhapšeno kao deo grupe radikalnih islamskih militantata zbog sumnje da su pripremala napade na Kosovu i stavljena su u pretpretresni pritvor. Dana 19. januara 2022, žena koja se prethodno vratila iz Sirijske Arapske Republike, kažnjena je dvogodišnjom uslovnom kaznom zatvora, dok su dvojica muškaraca kažnjena, jedan na dve godine i šest meseci, a drugi na tri godine i osam meseci zatvora, zbog pristupanja Islamskoj državi u Iraku i Levantu (ISIL, poznat i kao Da'esh).

48. Dana 27. oktobra 2021, vlada je usvojila "Program za zaštitu i promovisanje fundamentalnih ljudskih prava i sloboda 2021–2025" i s tim povezan Plan delovanja za period 2021–2023, radi podrške sprovođenju neposredno primenjivih međunarodnih i regionalnih standarda ljudskih prava prema Ustavu Kosova i usklađivanju pravnog okvira sa Međunarodnim paktom o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

49. U kontekstu učestalih pojedinačnih incidenata diskriminacije prema kosovskim Egipćanima i Romima, kosovske institucije su ukazale na izostanak delotvornog sprovođenja Zakona o zaštiti od

diskriminacije. U tom cilju, Odbor za ljudska prava, rodnu jednakost, nestala lica i peticije u Skupštini Kosova organizovao je niz sastanaka za razmatranje prepreka u sprovođenju ovog zakona i koji je najbolji način da se one otklone.

50. Dana 22. septembra 2021, prepoznavši nesrazmeran uticaj Kovida-19 na osobe sa invaliditetom, kosovska vlada je usvojila Plan delovanja u oblasti prava za osobe sa invaliditetom (2021–2023) u okviru Strategije Kosova za prava osoba sa invaliditetom (2013–2023), a godinu 2022. proglasila je godinom osoba sa invaliditetom.

51. Ministarstvo pravde osnovalo je radnu grupu sastavljenu od predstavnika relevantnih kosovskih institucija i civilnog društva, radi pripreme nacrtu zakona o osnivanju “Instituta za dokumentovanje zločina počinjenih tokom rata na Kosovu”.

52. UNMIK je nastavio da podržava napore na utvrđivanju sudbine 1.620 osoba (1.357 muškaraca i 263 žene) koje se vode kao nestale još od događaja na Kosovu iz 1998. i 1999, i da održava kontakt sa porodicama nestalih i članovima beogradsko-prištinske radne grupe za lica koja se vode kao nestala u vezi sa događajima na Kosovu. Iako je pitanje nestalih lica bilo tema političkih razgovora u okviru dijaloga pod okriljem Evropske unije, nijedan sastanak ove radne grupe nije bio održan tokom ovog izveštajnog perioda.

53. Dana 21. decembra 2021, kosovski organi i Vlada Danske potpisali su Pismo o namerama za zakup zatvorskih ćelija za 300 zatvorenika koji nisu danski državljani, a koji u Danskoj služe kazne do 10 godina zatvora. Očekuje se da ovi zatvorenici budu prebačeni u zatvor u Gnjanu. U konsultacijama sa Kancelarijom Visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava i kosovskim institucijama, uključujući Instituciju ombudsmana, UNMIK je nastavio da prati dešavanja u vezi sa zaštitom prava zatvorenika u skladu sa važećim međunarodnim standardima.

54. U više navrata lokalna udruženja novinara na Kosovu izrazila su svoju zabrinutost za slobodu medija i pravo na slobodu izražavanja, reagujući na incidente fizičkih napada na novinare i verbalnih napada na medije od strane političara.

55. Dana 20. januara 2022, preko 90 organizacija civilnog društva, pojedinaca i aktivista uputilo je apel kosovskim institucijama da se u Građanski zakonik unese odredba o istopolnim brakovima. Dana 23. februara 2022, u vezi sa razmatranjem ovog amandmana na Građanski zakonik u Skupštini Kosova, Islamska zajednica Kosova, Prizrensko-prištinska biskupija (Katolička crkva), Protestantsko-evangelistička crkva Kosova i Jevrejska zajednica na Kosovu izrazile su zajedničko protivljenje, pored protivljenja predsedavajućeg Odbora za ljudska prava, rodnu jednakost, nestala lica i peticije u Skupštini Kosova, o unošenju te odredbe u Građanski zakonik.

56. UNMIK je nastavio da pruža usluge overe dokumenata za građane Kosova. Ukupno je obrađeno 2.059 dokumenata tokom perioda izveštavanja, od kojih se 843 dokumenta odnosi na penzije, a 1.216 na građanski status. UNMIK je pomogao izdavanje 24 crvene poternice i pet zahteva od članova Međunarodne organizacije kriminalističke policije (INTERPOL) za ekstradiciju na Kosovo. Takođe, Misija je otvorila 827 predmeta za istragu u bazi podataka INTERPOL-a. S obzirom na broj predmeta koji su procesuirani i zatvoreni, ukupan broj otvorenih slučajeva koji se odnose na teritoriju ili stanovništvo Kosova iznosi 756.

VIII. Žene i mir i bezbednost

57. Od svog osnivanja 2018, komisija kosovske vlade zadužena za verifikaciju i priznavanje statusa preživelih žrtava seksualnog nasilja u sukobima primila je 1.656 zahteva. Do marta 2022, status žrtve je odobren u 1.149 slučajeva (1.098 žena i 51 muškarac), dok je 229 zahteva (193 od žena i 36 od muškaraca) odbijeno. UNMIK je nastavio da prati i podržava kampanje podizanja svesti koje ova

komisija sprovodi, u cilju ohrabririvanja preživelih žrtava da podnesu zahtev za dobijanje statusa pre kraja mandata komisije u 2023.

58. UNMIK je nastavio da zagovara prava žena, uključujući i žene u najugroženijim uslovima. Tokom trajanja kampanje 16 dana aktivizma protiv rodno-zasnovanog nasilja, od 25. novembra to 10. decembra 2021, koja je uključivala ukupno 132 događaja u opštinama na Kosovu, UNMIK je organizovao prikazivanje filma "Romni", proizvedenog u sopstvenoj produkciji, i pratećeg dokumentarnog filma, "Kao prava žena", u kojima je glavna tema rani brak u romskoj zajednici. Nakon projekcije filmova, vođene su interaktivne debate i diskusije.

59. Dana 26. januara 2022, kosovska vlada je za period 2022-2026 usvojila Strategiju zaštite protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama i s njom povezan plan delovanja. Oba dokumenta su usaglašena sa Konvencijom Saveta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), koja je uneta u Ustav Kosova u septembru 2020.

60. U okviru aktivnosti obeležavanja dvadesetpetogodišnjice rezolucije Saveta bezbednosti 1325 (2000) o ženama i miru i bezbednosti, entitet Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (UN-Žene) organizovao je razgovore sa kosovskim bezbednosnim institucijama o ulozi žena u sektoru odbrane i bezbednosti. UN-Žene i kosovska policija su objavili i studiju u kojoj su navedeni ključni izazovi sa kojima se policijske i pravosudne institucije suočavaju u rešavanju slučajeva nasilja nad ženama i devojčicama, kao i preporuke za obezbeđivanje rodno osetljivog pristupa u radu policije.

61. Dana 9. decembra 2021, za vreme održavanja onlajn Samita za demokratiju, čiji su domaćin bile Sjedinjene Američke Države, Predsednica Osmani je izjavila da je Kosovo posvećeno jačanju vladavine prava i ljudskih prava, kao i osnaživanju uloge žena u kosovskom društvu, posebno naglasivši borbu protiv rodno zasnovanog nasilja. Najavila je i nameru Kosova da bude domaćin Globalnog samita za žene i mir i bezbednost u 2022. godini.

62. Dana 5. januara 2022, slučaj ubistva žene u opštini Srbica, za koje se navodi da ga je počinio njen partner, izazvao je javno negodovanje zbog rodno zasnovanog nasilja na Kosovu. Navodni počinilac je uhapšen istog dana. Grupe civilnog društva su zahtevale da se više učini za zaštitu žena. Višečlana grupa za bezbednost i rodna pitanja na Kosovu, kojom predsedava entitet UN-Žene, a koju čine međunarodni predstavnici i predstavnici vlade i civilnog društva, pozvala je kosovske institucije da temeljno istraže okolnosti ovog ubistva i osiguraju pravdu.

63. U periodu od 25. novembra do 9. decembra 2021, entitet UN-Žene sproveo je studiju među poslanicama Skupštine Kosova o nasilju nad ženama u politici i preprekama u političkom učešću žena. Studija je pokazala da je nasilje nad ženama u politici povezano sa isključenošću, marginalizacijom, paternalizmom i drugim oblicima diskriminacije koji doprinose osećaju bespomoćnosti kod žena angažovanih u političkim strankama i institucijama na Kosovu.

IX. Izgradnja poverenja, partnerstvo i saradnja

64. UNMIK je nastavio da primenjuje pristup okrenut građanima, stavljanjem naglaska na izgradnju poverenja koju pokreću lokalni nosioci promena. UNMIK je nastavio da sarađuje sa lokalnim partnerima na daljem sprovođenju agende Misije za izgradnju poverenja, promovisanjem angažovanja među zajednicama preko onlajn Platforme za izgradnju poverenja na Kosovu; promovisanjem edukativnog i kulturnog sadržaja i oživljavanjem umetničkih prostora u Mitrovačkom regionu (kooperativni međuetnički poduhvat civilnog društva iz Južne i Severne Mitrovice); i pružanjem podrške preduzetništvu mladih kroz obuku iz razvoja poslovanja, mentorstvo i manje novčane donacije. UNMIK je takođe podržao ekonomsko osnaživanje zajednica Roma, Aškalija i Egipćana u Mitrovačkom regionu pružanjem strukovne obuke iz informacionih tehnologija i novinarskih veština, podržavanjem socijalnih preduzeća prilagođenih multietničnosti kroz projekat izgradnje poverenja

kojeg finansira UNMIK, i davanjem podrške mladim ženama za vozačku obuku, kao i mogućnosti stažiranja uz pomoć nevladine organizacije “Romtegra”.

65. U ostvarivanju izgradnje poverenja između zajednica, kao i između građana i institucija, UNMIK je podržao inicijative za odgovor na izazove nametnute Kovidom-19 i za podršku oporavku nakon pandemije. UNMIK je obezbedio opremu za rano dijagnostikovanje respiratornih bolesti i lečenje obolelih od Kovida-19 za medicinski centar u Južnoj Mitrovici i za bolnicu u Severnoj Mitrovici. UNMIK je podržao i napore u borbi protiv nasilja u porodici, tako što je doprineo boljoj razmeni informacija između skloništa za žrtve nasilja u porodici, srodnih organizacija civilnog društva i relevantnih institucija.

66. UNMIK je nastavio da promoviše agendu za omladinu, mir i bezbednost, uključujući i kroz svoje partnerstvo sa kosovskim ogrankom međunarodne mreže mladih “YMCA”, koje je urodilo pilot TV programom “Heroji mladih: Ujedinjeni u različitosti”, pod vođstvom etnički mešovitog tima mladića i devojaka, nosilaca promena. UNMIK je podržao oživljavanje Opservatorijuma u Prištini, kroz akciju čija je tema “Pod jednim nebom: Izgradnja poverenja među omladinom kroz astronomiju i nauku”, u kojoj je prioritet stavljen na uključivanje mladih žena iz različitih zajednica, i na razmenu naučnih znanja među mladima iz svih zajednica na Kosovu i iz drugih delova regiona. Ovim aktivnostima daje se podrška međuetničkoj saradnji među omladinom kroz umetnost, kulturu, nauku i sport, kao i putem medijskih inicijativa za promovisanje pozitivnih narativa o međuetničkoj saradnji mladih i njihovom učešću u javnom i političkom životu zajednice.

67. UNMIK je nastavio da podržava integraciju pravosuđa i sprovođenje pravde, posebno na severu Kosova, uključujući i angažovanjem prevodilaca i pravnih saradnika koji pomažu da se dodatno smanji broj zaostalih predmeta u Osnovnom sudu u Mitrovici. U partnerstvu sa Programom Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), izabrani su sudski prevodioci i tumači za rad u Osnovnom sudu u Prištini, i pružena je podrška Osnovnom sudu u Prištini i u Uroševcu u sistematizaciji arhiva i sudskih spisa.

68. Centar za pravnu pomoć, koji uz podršku UNMIK-a radi u okviru Pravnog instituta Kosova, nastavio je da pruža besplatnu pravnu pomoć ugroženim grupama u vezi sa pitanjima koja se odnose na nasilje u porodici, kao i na imovinska, radna i penziona prava, i u strateškim parničnim predmetima. UNMIK je takođe podržao lokalnu nevladinu organizaciju “Inject” u praćenju sudskih rasprava u Prištini i Prizrenu u predmetima vezanim za imovinu, finansijsku održivost i nasilje u porodici. Tokom ovog izveštajnog perioda, “Inject” je propratio preko 200 sudskih rasprava i zalagao se za pojašnjenje pravnih okvira koji se odnose na procenu sporova oko zajedničke imovine.

69. UNMIK je pokrenuo nekoliko inicijativa za promovisanje i zaštitu ljudskih prava na Kosovu, između ostalog i podržavanjem edukacije o ljudskim pravima za omladinu, pravnike i predstavnike civilnog društva, i za opštinske zvaničnike u Mitrovačkom regionu, radi rešavanja povreda ljudskih prava i drugih pitanja vezanih za ljudska prava. U partnerstvu sa IOM-om, UNMIK je nastavio da promoviše jezička prava na Kosovu i mogućnosti učenja oba zvanična jezika za sve na Kosovu. U naporima na pružanju podrške zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana, Misija je pokrenula inicijativu za promovisanje prava na život, zdravlje, obrazovanje i odgovarajuće životne standarde za sve stanovnike Romske Mahale u Južnoj Mitrovici. U saradnji sa UNHCR-om i Fondacijom Jahjaga, UNMIK je pružio podršku i za veće mogućnosti stvaranja prihoda i zapošljavanja za žene iz zajednica kosovskih Roma, Aškalija i Egipćana.

70. Misija i tim Ujedinjenih nacija na Kosovu nastavili su da obezbeđuju saradnju i koordinaciju kroz zajednički Integrirani strateški okvir za lakše koordinisanje zajedničkih napora. Vođene ovim okvirom i forumom visokog rukovodstva, interne tematske radne grupe osmislile su zajedničke inicijative u prioritetnim oblastima koje se odnose na društvenu koheziju, vladavinu prava, rodnu ravnopravnost, omladinu i ljudska prava.

71. U decembru 2021, u partnerstvu sa UNMIK-om, Program Ujedinjenih nacija za ljudska naselja (UNHabitat) pokrenuo je projekat merenja društveno-ekonomskog uticaja Kovida-19 na kosovske opštine. Tekućim projektom procenjuje se uticaj pandemije na svih 38 opština, uključujući i na civilno društvo i preduzeća. Oslanjajući se na prethodne procene koje su sprovedli UNDP, UN-Žene i Populacioni fond Ujedinjenih nacija, ova inicijativa bi pomogla usmeravanju podrške vladinih institucija na centralnom nivou i međunarodnih aktera u procesu rešavanja izazova oporavka i dugoročnog razvoja na lokalnom nivou.

72. Tim Ujedinjenih nacija na Kosovu nastavio je da podržava inicijative za zaštitu životne sredine i podsticanje “zelene transformacije” na Kosovu. U novembru 2021, UNDP, UN Volonteri i SZO pokrenuli su projekat podrške kosovskim institucijama u promovisanju inkluzivnijeg i na dokazima zasnovanog planiranja, kao i u praćenju i ublažavanju uticaja zagađenosti vazduha i otpada na zdravlje. Tim Ujedinjenih nacija na Kosovu je pokrenuo i kampanju za podsticanje na aktivno angažovanje celokupnog kosovskog društva u cilju brže tranzicije ka “ekonomiji nultog zagađenja”. UN-Habitat je osnovao lokalni forum za organizacije civilnog društva i lidere u zajednici u oblasti klimatskih promena kako bi se ubrzalo stvaranje partnerstva za inkluzivnije višestepeno delovanje u oblasti klimatskih promena.

73. Savet Skupštine Kosova za održivi razvoj nastavio je svoju ulogu u daljem ostvarivanju napretka koji vodi ispunjenju Ciljeva održivog razvoja (COD). U tu svrhu održana je i sednica, 11. februara 2022, kako bi se, između ostalog, razgovaralo o uspešnjoj integraciji COD-a u javne politike i budžete.

X. Napomene

74. Ovaj izveštaj ilustruje važnost daljeg ulaganja napora u borbi protiv retorike podela, u jačanje društvene kohezije i unapređivanje dijaloga na Kosovu. Pored toga, pandemija Kovida-19 i njen nesrazmeran uticaj na zajednice i ugrožene grupe i dalje služe kao podsetnik da je potrebno više učiniti da bi se uspešno odgovorilo na nastajuće izazove.

75. Proces dijaloga pod okriljem Evropske unije ostaje ključan forum za postizanje normalizacije odnosa Prištine i Beograda. Žalim što je tek ograničen napredak ostvaren i ohrabrujem obe strane da se konstruktivno angažuju na postizanju konkretnih rezultata na korist svima. Proces dijaloga i naponi na normalizaciji imaju punu i nesumnjivu podršku Ujedinjenih nacija

76. U tom smislu je održavanje otvorenog, transparentnog i inkluzivnog procesa od suštinskog značaja za postizanje izvodljivih i održivih sporazuma. Ohrabrujem obe strane da u tom procesu obezbede značajno učešće širokog spektra aktera, uključujući žene i omladinu, kao i druge aktere civilnog društva, i da uzmu u obzir njihove potrebe i očekivanja od dijaloga koji se vodi po okriljem Evropske unije.

77. Želim da pohvalim kosovsku vladu i Centralnu izbornu komisiju za uspešno sprovođenje lokalnih izbora na Kosovu u oktobru 2021. Važno je da Kosovo nastavi da ulaže napore na uvođenju izbornih reformi, kako je navedeno u preporukama u izveštajima posmatračkih misija Evropske unije i u Izveštaju Evropske komisije o Kosovu od 19. oktobra 2021.

78. Iznova pozivam kosovsku vladu da u celosti i bez daljih odlaganja sprovede rešenje Ustavnog suda Kosova iz 2016. godine u vezi sa imovinom Manastira Visoki Dečani. To bi bio važan korak kojim bi vlada pokazala poštovanje za vladavinu prava i ojačala poverenje građana u institucije.

79. Pozdravljam usvajanje petogodišnje strategije za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama, i ohrabrujem Vladu Kosova da nastavi da preduzima napore u borbi protiv rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici. Biće neophodno da standardi Istanbulske konvencije budu primenjivani u sprovođenju strategije, kao ključnog koraka u sprečavanju nasilja nad ženama i devojčicama, zaštiti žrtava i procesuiranju počilaca.

80. Iznova pozivam i Prištinu i Beograd da nastave saradnju u okviru postojeće radne grupe za nestala lica. Radna grupa je prethodno ostvarila vidljive rezultate u pružanju odgovora porodicama nestalih. UNMIK će nastaviti da podržava ovaj proces promovisanjem humanitarnog pristupa zasnovanog na ljudskim pravima. U tom smislu pozdravljam obavezanost obeju strana da pojačaju svoje napore, kako je izrečeno u procesu dijaloga pod okriljem Evropske unije.

81. Pozivam kosovske institucije na svim nivoima, organizacije civilnog društva i lokalne zajednice da nastave da preduzimaju napore u pravcu stvaranja okruženja pogodnog za siguran, dostojanstven i održiv povratak i reintegraciju svih interno raseljenih lica i povratnika.

82. Sa žaljenjem primećujem ponovni izostanak doprinosa za fond Ujedinjenih nacija namenjen podršci zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana na Kosovu. Ponovo upućujem svoj apel državama članicama i drugim akterima i organizacijama za dobrovoljnim doprinosima ovom fondu kako bi se obezbedila delotvornija podrška ovim ugroženim zajednicama.

83. Pozdravljam neprestanu podršku UNMIK-a, u tesnoj saradnji sa timom Ujedinjenih nacija na Kosovu, naporima Kosova na ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja.

84. Zahvaljujem novoj specijalnoj predstavnici, Karolin Zijade, i celokupnom osoblju Misije, kao i koordinatorskom Ujedinjenih nacija za razvoj, i agencijama, fondovima i programima Ujedinjenih nacija, na kolaborativnom radu u obezbeđivanju kontinuiteta delovanja tokom pandemije, kao i sigurnosti i zdravlja osoblja. Takođe želim da iskažem svoju iskrenu zahvalnost njenom prethodniku, g. Zahiru Taninu, na predanim naporima na unapređivanju mira i stabilnosti na Kosovu i u regionu, i na njegovom vođenju Misije.

85. Takođe izražavam zahvalnost našim dugogodišnjim partnerima, KFOR-u, Evropskoj uniji, Organizaciji za evropsku bezbednost i saradnju, i ostalima, na njihovoj prisnoj saradnji.

Aneks I

Izveštaj Visokog predstavnika Evropske unije za spoljnu politiku i bezbednost Generalnom sekretaru o aktivnostima Misije Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu od 16. septembra 2021. do 15. marta 2022.

1. Sažetak

Specijalna policijska jedinica Euleksa (SPJ) nastavila je da održava svoju redovnu saradnju s Kosovskim snagama (KFOR) u skladu s troslojnim bezbednosnim sistemom. Kao odgovor na zvaničan zahtev Policije Kosova (PK), Euleks je 20. septembra 2021. na dva zajednička prelaza (ZP) na severu Kosova rasporedio dva tima SPJ u svojstvu posmatrača, tokom blokade pomenutih ZP, nakon uvođenja 'mera reciprociteta' prema Srbiji od strane kosovskih organa vlasti, u vezi sa priznavanjem registarskih tablica vozila.

Eksperti Misije za sudsku medicinu učestvovali su na bilateralnim sastancima Prištine i Beograda o pitanjima iz oblasti forenzike koja se odnose na rad na pitanju nestalih lica. Misija je pružala pomoć kosovskom Institutu za sudsku medicinu (ISM) u vezi sa ispitivanjem posmrtnih ostataka pronađenih na lokalitetu Kiževak u Srbiji. Osim toga, Euleks je pomagao ekspertima ISM prilikom obavljanja završnog ispitivanja posmrtnih ostataka koji se odnose na istragu koju je prethodno vodila Misija. Euleks je takođe pružio podršku u pogledu zaključivanja aktivnosti u vezi sa procenom lokaliteta na području Zubinog Potoka.

Dana 16. decembra, Misija EU za vladavinu prava na Kosovu (Euleks) predstavila je svoj Izveštaj o sistemskom i tematskom nadgledanju pravosuđa koji obuhvata period od marta 2020. do oktobra 2021. godine. To je peti takav izveštaj koji je Misija objavila od 2019. godine i drugi koji je dostupan javnosti. Izveštaj pruža nalaze Misije o ključnim aspektima funkcionisanja vladavine prava na Kosovu i sadrži niz konkretnih preporuka kosovskim organima koje imaju za cilj unapređenje pravosudnog sistema.

Euleks je podržao Kazneno-popravnu službu Kosova (KPSK) kroz nadgledanje postupka zapošljavanja novih službenika KPSK, organizovanje obuke i pružanje pomoći prilikom izrade novih uredbi. Osim toga, Euleks je pozvao i KPSK i Ministarstvo pravde da zapošljavanje rukovodećeg osoblja postave kao prioritet.

Jedinica za podršku dijalogu ove Misije nastavila je da pruža savete tehničke prirode i podršku Specijalnom predstavniku EU za dijalog Beograda i Prištine i druga regionalna pitanja Zapadnog Balkana (EUSR DWB), u oblastima integrisanog upravljanja granicom (IUG), slobode kretanja i integracije pravosuđa.

2. Nadgledanje

Preko svoje Jedinice za nadgledanje predmeta, Misija je izvršila procenu rada PK, tužilaštva i sudstva u smislu usklađenosti s procesnim, materijalnim i zakonom o ljudskim pravima. Uprkos pandemiji, nadgledanje predmeta pažljivo je nastavljeno tokom celog izveštajnog perioda. Obezbeđeno je fizičko prisustvo na sudovima i tokom sastanaka sa policijom, tužilaštvom i sudijama kada god je to bilo izvodljivo i u skladu sa merama ograničenja koje su na snazi.

Euleks je objavio svoj peti Izveštaj o sistemskom i tematskom nadgledanju pravosuđa koji se zasniva na nadgledanju 295 predmeta i 378 ročišta. Misija je ustanovila sistemske probleme poput prekomerne upotrebe sudskog pritvora i njegovog potencijalnog represivnog učinka, prekomernog trajanja sudskog pritvora bez konačne presude i povećanog broja neproductivnih ročišta. Druge obrađene teme odnose se na nedostatak tonskog snimanja sudskih postupaka, nedostatke prilikom prepoznavanja državnih institucija kao oštećenih strana, naročito u slučajevima korupcije, nedostatak napretka u vezi sa rešavanjem predmeta visokog profila i nedoslednosti u primeni krivičnih sankcija. Tematski, utvrđeni problemi odnose se na antikorupciju, zločine po međunarodnom pravu, imovinska prava, privatizaciju i likvidaciju, sudsku upravu, informativni sistem za upravljanje predmetima, rodno zasnovano nasilje i pristup pravosuđu za žrtve nasilja u porodici tokom pandemije kovid-19. Misija je ponudila preporuke u vezi sa svim nalazima, što je bilo pozdravljeno od strane ministra pravde, dok su se Sudski savet Kosova (SSK) i Tužilački savet Kosova obavezali da će slediti preporuke.

Odlaganja u vezi sa rešavanjem pojedinih predmeta visokog profila koji uključuju istaknute optuženike i dalje predstavljaju glavni problem kosovskog pravosuđa u smislu sveukupnog učinka. Misija je utvrdila da se u brojnim prilikama znatan broj ročišta odlaže odmah nakon početka, jer se optuženi ili svedoci ne odazovu pozivu suda i ne pojave se. Sudovi veoma retko određuju kazne kako bi sprečili takvo ponašanje što dovodi do većeg broja neproductivnih ročišta i do nepotrebnog odlaganja postupaka. U Izveštaju, Euleks poziva na dalje jačanje Specijalne istražne jedinice KP koja istražuje slučajeve korupcije i uspostavljanje bliže saradnje sa Specijalnim tužilaštvom Kosova (STK). Istovremeno, Euleks je pozdravio značajan napredak Kosova od 17 mesta u odnosu na 2020. godinu, na listi 'Indeksa percepcije korupcije' koji je u januaru objavila Transparency International za 2021. godinu.

Misija je ispratila najavljeni prenos nekoliko predmeta, uključujući bivših predmeta Euleksa, sa pojedinih Odeljenja za teška krivična dela Osnovnih sudova na Specijalno odeljenje Osnovnog suda u Prištini. Najavljeni prenos na Specijalno odeljenje odnosi se na predmete koji su već u postupku rešavanja i on nije u skladu sa zakonskim odredbama. Kao odgovor na zahteve Misije za pojašnjenjem, SSK je istakao da svi bivši predmeti Euleksa, kao i drugi obuhvaćeni predmeti, ostaju u Odeljenjima za teška krivična dela dotičnih Osnovnih sudova. Jedini izuzetak odnosi se na Osnovni sud u Prištini, čiji predmeti će biti prosleđeni sudijama iz Specijalnog odeljenja, u svom svojstvu sudija Odeljenja za teška krivična dela, zbog njihove navodne manje količine posla. To je u skladu sa važećim zakonodavstvom. Ipak, svi prosleđeni predmeti morali bi da budu

ponovo pokrenuti nakon njihovog dodeljivanja novim predsedavajućim sudijama, što bi dovelo do dodatnog odlaganja u rešavanju predmeta.

Misija je ustanovila određeni napredak u načinu na koji Jedinica PK za istragu ratnih zločina (JIRZ) koristi bazu podataka o ratnim zločinima i njene alate, koje je Misija obezbedila prošle godine uz nekoliko radionica na kojima je obučavano osoblje KP zaduženo za upravljanje ovom bazom podataka. Osim toga, u skladu sa predlozima ove Misije, JIRZ je počela da otvara slučajeve nestalih lica u kojima okolnosti nestanka ukazuju na zločin, povezujući ih sa postojećim istragama ratnih zločina.

Misija je pružila podršku Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave i Agenciji za civilnu registraciju u pogledu primene tehničkih sporazuma o slobodi kretanja, u skladu sa dogovorenim u okviru dijaloga između Beograda i Prištine uz posredovanje Evropske unije. Priznavanje dokumenata koje su izdali srpski organi vlasti od strane kosovskih organa vlasti (izvodi iz matičnih knjiga rođenih, venčanih i umrlih, vozačke dozvole), i olakšavanje procesa registracije vozila na kosovske tablice za vlasnike vozila sa tablicama bivše Jugoslavije ili sličnim, od presudne je važnosti za omogućavanje stvarne slobode kretanja, prvenstveno, ali ne i isključivo, za kosovske Srbe. Kako je već naglašeno u prethodnom izveštajnom periodu, Euleks je pratio situaciju u vezi sa ukidanjem Administrativnog uputstva, u septembru 2020, kojim se omogućava registracija vozila na KS tablice na Kosovu, i iskazao svoju zabrinutost u pogledu očekivanog negativnog uticaja na slobodu kretanja činjenice da tri ministarske odluke nisu produžene.

Slično tome, zabrinjavajuće je da kosovski organi vlasti još uvek nisu produžili važenje drugih uredbi, pre svega onih koje omogućuju zamenu srpskih vozačkih dozvola za kosovske i priznavanje izvoda iz matičnih knjiga rođenih, venčanih i umrlih koje su izdale srpske paralelne strukture od strane kosovskih organa vlasti, ili zamenu takvih dokumenata za one koje izdaje Kosovo. Misija je više puta naglašavala da neproduženje ovih odluka negativno utiče na slobodu kretanja.

Misiju je Ministarstvo unutrašnjih poslova pozvalo da kao zvaničan član učestvuje u Radnoj grupi koja radi na izradi Standardnih operativnih procedura API/PNR jedinice (Preliminarni podaci o putnicima / Evidencija imena putnika), koja će uskoro biti uspostavljena u okviru Nacionalnog centra za upravljanje granicom. Misija je dugo vremena pozivala na osnivanje jedinice koja bi se bavila primenom API/PNR sistema, što je najvažniji korak ka usklađivanju Kosova sa smernicama EU o borbi protiv iregularne imigracije i boljoj kontroli granica.

Euleks je nastavio da podržava rukovodstvo Kazneno-popravne službe Kosova (KPSK). Misija je nadgledala postupak zapošljavanja 50 novih službenika KPSK i u pismenoj formi izvestila njegovo rukovodstvo o svojim zapažanjima. KPSK je pripremila dve nove interne uredbe o Upravljanju kategorizovanim zatvorenicima i o Kategorizaciji zatvorenika prema stepenu rizika, u koje je uvrstila primedbe i predloge Euleksa. Ipak, Misija je takođe ustanovila da se KPSK suočava sa ozbiljnim manjkom rukovodećeg osoblja, naročito direktora ustanova. S tim u vezi, Euleks je pozvao KPSK (i Ministarstvo pravde) da zapošljavanje takvog osoblja postave kao prioritet. Primetan je napredak u prevenciji i postupanju u slučajevima samopovređivanja i samoubistava u kazneno-popravnim ustanovama i postupanju sa zatvorenicima sa mentalnim zdravstvenim problemima. Misija je obavila temeljnu analizu tretmana verski radikalizovanih zatvorenika i podelila svoje nalaze i preporuke s KPSK u opsežnom izveštaju. Glavni nalazi ovog izveštaja ukazuju na potrebu za bolje usmerenim programima rehabilitacije za počinioce terorizma i zatvorenike koji su suočeni s rizikom radikalizacije, za boljom

obukom osoblja KPSK i strukturiranom saradnjom i mehanizmima za razmenu informacija između KPSK i drugih organa, naročito sa Probacionom službom Kosova.

Euleks je podržao trodnevnu obuku službenika KPSK koji rade sa zatvorenici sa mentalnim zdravstvenim problemima. Radionica je obuhvatila razmenu informacija, diskusije i različite vežbe i bila je usredsređena na prepoznavanje i upravljanje problemima zavisnosti, različitih oblika mentalnih zdravstvenih problema i na metode obavljanja motivacionih intervjuja. Radionici je prisustvovalo i žensko i muško osoblje zaposleno u tri ustanove KPSK, uključujući i one iz ustanova u kojima su pritvoreni maloletnici i žene.

SSK je objavio da je u toku postupak zapošljavanja za 70 stručnih saradnika za mesta u svim kosovskim sudovima. Shodno tome, SSK je osnovao Komisiju za zapošljavanje i Komisiju za reviziju, kako bi se obavio postupak zapošljavanja, odnosno kako bi bile razmotrene prijave i žalbe na odluke o zapošljavanju. Takav postupak zapošljavanja u skladu je s preporukama Euleksa koje naglašavaju nedostatak tog osoblja u sudovima širom Kosova. Osim toga, SSK je pokrenuo i postupak internog konkursa za dva mesta u Odeljenju Apelacionog suda (AS) u Mitrovici koja su rezervisana za sudije kosovske Srbe. U novembru, SSK je objavio postupak izbora 54 sudija na nivou osnovnih sudova širom Kosova, od čega je osam mesta rezervisano za sudije iz srpske zajednice.

Ove odluke i zapošljavanje ukazuju na jasno poboljšanje u načinu na koji SSK rešava pitanje dugotrajnog nedostatka obučenog osoblja u pravosudnom sistemu širom Kosova, što se posebno odnosi na Osnovni sud i Odeljenje Apelacionog suda u Mitrovici. Ipak, Misija je sa zabrinutošću primetila da izbor sudije iz srpske zajednice za mesto u SSK nije mogao da bude sproveden. Od 13 članova SSK neke mora da izabere Skupština, uključujući dvoje kosovskih Srba, od kojih najmanje jedan mora da bude sudija. Dvoje sudija konkurisalo je na ovo mesto, ali nijedan nije izabran, zbog čega će biti potrebno ponavljanje ovog postupka. Da bi kandidat iz srpske zajednice bio izabran on/ona mora da dobije većinu glasova od strane predstavnika kosovskih Srba u Skupštini Kosova (to se odnosi i na predstavnike drugih zajednica). Međutim, predstavnici kosovskih Srba glasanje su bojkotovali i odbili su da podrže dvoje kandidata. To ilustruje teškoću da se obezbedi podrška kosovskih Srba ovom procesu.

Napredak u pogledu sastava veća u Specijalnom odeljenju AS u Prištini nije ostvaren. Briselski sporazum iz 2013. i Sporazum o pravosuđu nalažu da bi veća u kojima većinu čine kosovski Srbi trebalo da rešavaju predmete koji dolaze iz opština u kojima većinu čine kosovski Srbi, međutim, takva veća još uvek nisu oformljena niti je njihovo osnivanje predviđeno planovima rada AS za 2019, 2020. i 2021. godinu. Pod političkim rukovodstvom EUSR DWB, i u tesnoj saradnji sa šefom Kancelarije EU/SPEU, Misija se neprestano zalagala za izmenu ove odluke, za sada bezuspešno. Euleks je i dalje zabrinut u vezi sa godišnjim planom rada AS za 2022. Plan rada nije ispunio odredbe propisane prvim Briselskim sporazumom koje se odnose na sastav veća u Specijalnom odeljenju AS, koje se isključivo bavi predmetima STK. Iako je predviđeno da se veća u kojima većinu čine kosovski Srbi bave svim predmetima koji dolaze iz opština sa srpskom većinom, novi plan rada je ovo načelo primenio na sva odeljenja AS, izuzev Specijalnog odeljenja. Iako nije u skladu sa Sporazumom, SSK je 27. januara odobrio plan rada. Misija će i dalje pomno pratiti razvoj događaja u vezi sa tim.

Na zahtev glavnog državnog tužioca, Misija je nedgledala i prvi i drugi pismeni test kandidata za nove tužioce državnih tužilaštava. Bilo je ukupno 362 kandidata koji su u početku podneli prijave, dok je 277 kandidata polagalo prvi test. U drugom krugu test je polagalo ukupno 180 kandidata, od čega 62 žene od kojih je jedna bila iz nevećinske

zajednice. To znači da je skoro 65 procenata kandidata položilo prvi pismeni test koji je održan 21. novembra 2021. Za kandidatkinju iz nevećinske zajednice obezbeđena je usluga prevođenja. Misija je na zahtev SSK nadgledala i prvi i drugi pismeni test kandidata za položaje 54 novih sudija osnovnih sudova. Početni broj prijava bio je veći od 500, ali je nakon preliminarne provere i eliminisanja kandidata koji ne ispunjavaju uslove, broj prijavljenih kandidata koji su 16. januara 2022. prisustvovali prvom krugu provere bio 494. Od 494 učesnika, 163 kandidata, uključujući troje kosovskih Srba, polagalo je dva pismena testa druge faze 5. i 6. februara. Osim toga, Misija je takođe nadgledala pismeni test oko 300 kandidata koji su polagali pismeni deo pravosudnog ispita. Među kandidatima je bilo 11 kosovskih Srba. Niko od srpskih kandidata nije položio test. Nedostatak kvalifikovanog osoblja među kosovskim Srbima mogao bi u bliskoj budućnosti da utiče na rad mnogih pravosudnih institucija.

Misija je nastavila da prati krivični postupak protiv sedmoro državljana Kosova vraćenih iz Sirije u julu 2021, koji su osumnjičeni za učestvovanje u terorističkim aktivnostima. Do kraja decembra podignute su optužnice protiv svih njih (šestorica muškaraca i jedna žena), a Misija je primetila da se rešavanje predmeta odvijalo na delotvoran i efikasan način. Tri presude su izrečene u januaru (uključujući jednu protiv okrivljene žene). Misija primećuje da su sve ove presude bile blage u poređenju sa presudama u zemljama EU u vezi sa optužbama za terorizam.

Misija je organizovala tri radionice u saradnji sa Osnovnim tužilaštvom u Mitrovici i Akademijom pravde Kosova, kako bi ojačala saradnju albanskih i srpskih tužilaca na Kosovu i drugih aktera u oblasti pravosuđa. Radionica je bila usredsređena na dostignuća i izazove u regionu Mitrovice, uključujući i modalitete za objedinjavanje svakodnevnih praksi u Jedinici za maloletnike u vezi sa primenom novog Zakonika o maloletničkom pravosuđu.

U okviru zajedničkog projekta koji je u toku, Euleks i Kosovski institut pravde (KIP) organizovali su radionicu o ključnim konceptima nadgledanja sudskih postupaka i suđenja za 20 novih posmatrača laika koji će nadgledati oko 500 ročišta u krivičnim postupcima širom Kosova. Ovi posmatrači, koji nemaju pravno iskustvo, izabrani su na osnovu nekoliko kriterijuma, uključujući pol, etničku pripadnost, starost, obrazovanje i zanimanje. U okviru istog projekta, svaki posmatrač laik će pratiti ukupno 25 takvih ročišta. Misija je osmislila Mapu puta za uspostavljanje specijalizovanih usluga podrške za žrtve krivičnog dela seksualnog nasilja, koja će pomoći vladi da uvrsti zahteve iz člana 25 Istanbulske konvencije. Dana 26. januara, Kosovo je usvojilo novu Nacionalnu strategiju i akcioni plan za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama, čemu je doprinela Misija svojim učestvovanjem u izradi i reviziji.

Misija je započela svoje aktivnosti u okviru '16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja' pokretanjem kampanje za podizanje svesti koja je imala za cilj rešavanje pitanja veze između imovinskih prava i nasilja u porodici.

Euleks je održao svoj prvi okrugli sto u nizu Dijaloga o nasleđu Euleksa, koji imaju za cilj da se naglasi doprinos Euleksa vladavini prava na Kosovu, uz diskusiju o međunarodnoj policijskoj saradnji.

3. Operacije

Troslojni mehanizam za reagovanje na bezbednosne situacije na Kosovu čine Policija Kosova kao prva, Euleks kao druga i KFOR kao treća interventna instanca. Misija

je nastavila da pruža podršku kapacitetima Policije Kosova za kontrolu mase i nereda kroz savetovanje i zajedničku obuku, i spremna je da pomogne da se obezbedi javni red.

Sredinom septembra 2021, odluka kosovskih organa vlasti da ne produže odredbu iz Sporazuma o slobodi kretanja sa Srbijom, postignutog uz posredovanje EU, koja se odnosi na važenje određenih registarskih tablica vozila, izazvala je ozbiljan zastoj u odnosima između Kosova i Srbije. Jednostrana odluka Vlade Kosova o neproduženju ove odredbe dovela je do toga da hiljade vozila širom Kosova više nisu imala važeće registarske tablice, pogotovo u severnom regionu gde većinu čine kosovski Srbi. To je, zauzvrat, isprovociralo žestoku reakciju lokalnog srpskog stanovništva i političara, koju je podržao Beograd. Raspoređivanje Specijalnih jedinica kosovske policije (PK) na severu Kosova u cilju sprovođenja ove mere, dovelo je do blokada od strane kosovskih Srba glavnih puteva koji vode prema dva zajednička prelaza (ZP) na severu Kosova, Rudnica/Jarinje (Kapija 1) i Brnjak/Tabalije (Kapija 31). Raspoređena je Specijalna policijska jedinica Euleksa (SPJ) kako bi pratila situaciju na dva ZP, u skladu s mandatom ove Misije kao druge interventne instance na Kosovu. Od tada timovi SPJ pažljivo prate situaciju u okruženju oba ZP. Tokom svog angažovanja na terenu, Misija je održavala blisku saradnju i sa PK i KFOR-om u okviru troslojnog sistema reagovanja na bezbednosne situacije. Prikupljanje i procena relevantnih podataka u realnom vremenu od strane Misije bilo je ključno kako bi porodica EU na lokalnu i u Briselu u svakom trenutku bila u toku sa promenljivom situacijom na terenu.

Kriza je ublažena kada je 30. septembra 2021. u Briselu, u okviru dijaloga uz posredovanje EU, postignut dogovor Beograda i Prištine o povlačenju specijalnih policijskih jedinica sa severa i raspoređivanju KFOR-a na dvonedeljni period, ukklanjanju blokada sa puteva i primeni privremenog režima koji se odnosi na upotrebu nalepnica kojima se prekrivaju određeni simboli na odgovarajućim registarskim tablicama.

Situacija je naglasila stalnu potrebu da Euleks bude spreman i u potpunosti sposoban da deluje i održi svoju ulogu druge interventne instance, u koordinaciji sa druge dve interventne instance.

Euleks je podržao kosovski Institut za sudsku medicinu (ISM) u njegovom radu koji se odnosi na nestala lica. Eksperti Misije za sudsku medicinu učestvovali su na bilateralnim sastancima delegacija Beograda i Prištine o pitanjima iz oblasti forenzike koja se odnose na taj rad. Ovaj tim je takođe pomagao ekspertima ISM prilikom ispitivanja posmrtnih ostataka sedam nestalih lica pronađenih na lokalitetu Kiževak u Srbiji. Dodatni nepotpuni ostaci pronađeni na lokalitetu Kiževak ponovo su povezani sa dva prethodno identifikovana lica. Po završetku identifikacije i ispitivanja, posmrtni ostaci svih ovih pojedinaca predati su njihovim porodicama kako bi ponovo bili sahranjeni. Eksperti Misije za sudsku medicinu takođe su pomogli ekspertima ISM prilikom obavljanja završnog pregleda posmrtnih ostataka koji se odnose na istragu koju je prethodno vodila Misija. Pregledani telesni ostaci, zajedno sa ostacima dodatna dva lica nestala tokom sukoba na Kosovu, svi kosovski Srbi, predati su predstavnicima Komisije Vlade Srbije za nestala lica i vraćeni u Srbiju. Euleks je takođe pružio podršku da se završe aktivnosti u vezi sa procenom lokaliteta na području Zubinog Potoka.

Misija je podržala ISM u organizovanju radionice na temu seksualnog nasilja, bioloških dokaza i njihovog značaja u krivičnim postupcima. Ova radionica predstavlja prvi korak kojim je Euleks podržao ISM i Ministarstvo pravde u izradi Državnog protokola Kosova o slučajevima seksualnog nasilja, kako bi se osiguralo da su žrtvama seksualnog nasilja omogućene efikasne usluge i pomoć koja im je neophodna.

Euleks je nastavio da pruža podršku PK u oblasti međunarodne policijske saradnje. Imajući u vidu da Kosovo nije član Interpol, Euleks je omogućio razmenu informacija između Jedinice PK za međunarodnu saradnju u oblasti sprovođenja zakona i Nacionalnih centralnih biroa Interpol, pod okriljem UNMIK-a. Misija je takođe nastavila da olakšava razmenu informacija između Agencije Evropske unije za saradnju u sprovođenju zakona (Europol) i PK u vezi sa istragama o teškim krivičnim delima, posredstvom Švedske jedinice za vezu sa Europolom u okviru Euleksa, kao i između PK i srpskih organa vlasti (u skladu sa relevantnim protokolom između Misije i Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije). Misija je primetila poboljšanja u pogledu razmene informacija između kosovske i srpske policije koju prema Protokolu olakšava Euleks, koja je u 2021. godini utrostručena.

Misija je nastavila da podržava Specijalizovana veća Kosova i Specijalizovano tužilaštvo u skladu sa kosovskim zakonodavstvom.

Aneks II

Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo

Dana 15. septembra 2021, na kraju prethodnog izveštajnog perioda, predmet protiv g. Saljiha Mustafe prvi je čiji pretresni postupak je počeo pred Specijalizovanim većima (SVK). G. Mustafa se tereti po četiri tačke optužnice za ratne zločine: proizvoljno lišavanje slobode, surovo postupanje, mučenje i ubistvo koje su počinili određeni pripadnici Oslobođilačke vojske Kosova protiv lica zatočenih na imanju u Zlašu na Kosovu, koje je služilo kao zatvor. Specijalizovano tužilaštvo (ST) završilo je sa izvođenjem dokaza 4. februara 2022. nakon što je na svedočenje pozvano 13 svedoka. Odbrana je podnela zahtev za odbacivanje svih optužbi protiv optuženog. Dana 23. februara 2022, pretresno veće je odbacilo zahtev. Suđenje u ovom predmetu biće nastavljeno 8. marta 2022. pripremnom konferencijom dbrane.

Drugi predmet čiji pretresni postupak je počeo pred SVK je predmet protiv g. Hisnija Gucatija i g. Nasima Haradinaja, a započeo je 7. oktobra 2021. uvodnom izjavom Specijalizovanog tužioca. Ovo je prvi predmet pred SVK čiji dokazni postupak je završen.

G. Gucati i g. Haradinaj se terete po dve tačke optužnice za krivična dela protiv javnog reda - ometanje službenih lica u vršenju službenih dužnosti, i po četiri tačke optužnice za krivična dela protiv pravosuđa i javne uprave - zastrašivanje svedoka tokom krivičnog postupka, odmazda i povreda tajnosti postupka (dve tačke).

ST je svoj slučaj zvanično zatvorilo 10. novembra 2021. Dana 2. februara 2022, nakon što je na svedočenje pozvano 10 svedoka, odbrane Haradinaja i Gucatija zvanično su zatvorile svoje slučajeve. Dana 3. februara, pretresno veće je, između ostalog, završilo dokazni postupak u ovom predmetu. Strane su podnale svoje završne podneske 3. marta 2022, dok su završna izlaganja, odgovori i primedbe podneti između 14. i 17. marta 2022.

Prethodni postupak u predmetima protiv g. Hašima Tačija, g. Kadrija Veseljija, g. Redžepa Seljimija, g. Jakupa Krasnićija i g. Pjetra Šalje je u toku. ST je podnelo svoj pretpretresni podnesak u predmetu protiv Tačija i drugih 17. decembra 2021. Optuženi u ovom predmetu se terete po šest tačaka optužnice za zločine protiv čovečnosti – progon, zatvaranje, drugi nehumani postupci, mučenje, ubistvo i prisilni nestanak lica, i po četiri

tačke optužnice za ratne zločine – protivzakonito ili proizvoljno hapšenje i lišavanje slobode, surovo postupanje, mučenje i ubistvo.

U predmetu protiv g. Pjetra Šalje koji se tereti po četiri tačke optužnice za ratne zločine – proizvoljno lišavanje slobode, surovo postupanje, mučenje i ubistvo, ST je podnelo svoj pretpretresni podnesak 28. januara 2022. U toku je prethodni postupak i u ovom predmetu.

Predsednica, sudija za prethodni postupak, pretresna veća i veća Apelacionog suda doneli su 427 naredbi i odluka tokom ovog izveštajnog perioda. Pred sudijom za prethodni postupak održano je šest ročišta, dok je 58 održano pred dva pretresna veća. Ročištima su stranke prisustvovala i lično i putem video konferencije.

Nakon što je sredinom jula 2021. nastavljeno sa posetama članova uže porodice osmorici pritvorenika SVK, posete su u septembru 2021. proširene i na druge članove porodica i druge posetioce. Iako su fizičke posete krajem novembra 2021. obustavljene zbog situacije u vezi sa kovidom-19 u zemlji domaćinu, u toku ovog izveštajnog perioda omogućeno je ukupno 198 poseta pritvorskim objektima specijalnog suda.

U septembru i oktobru 2021, Međunarodni komitet Crvenog krsta i ombudsman SVK bili su u odvojenim posetama pritvorskim objektima SVK, u skladu s pravnim okvirom SVK.

U januaru 2022, u skladu sa odlukom sudije za prethodni postupak, SVK su iz humanih razloga organizovala posetu Kosovu pod nadzorom za pritvorenika, što je do sada treća poseta te vrste.

Dana 27. januara 2022, sekretar je odredio zastupnika žrtava koje učestvuju u postupku u predmetu protiv g. Šalje. Do sredine februara, bilo je 29 lica kojima je odobren status žrtava koje učestvuju u postupcima u tri od četiri predmeta koji se vode pred SVK: jedno lice u predmetu protiv g. Šalje; osam lica u predmetu protiv g. Mustafe; i 20 u predmetu protiv g. Tačija i drugih. Javno dostupni imenik branilaca i zastupnika sadrži 219 lica koja su stekla pravo postupanja pred SVK, od kojih je 107 kvalifikovano da zastupaju žrtve.

Dok su aktivnosti programa SVK za komunikaciju sa građanima tokom ovog izveštajnog perioda uglavnom održavane putem interneta, predsednica i sekretar bili su u poseti Kosovu između 6. i 9. septembra 2021. godine tokom koje su održali dva događaja sa civilnim društvom, predstavnicima medija i NVO, sastali se sa članovima diplomatske, međunarodne i lokalne zajednice i dali intervjue medijima. Kao odgovor na povratne informacije koje su predstavnici civilnog društva izneli tokom posete, SVK su na svom Jutjub kanalu počela sa prenosom javnih sednica i nedeljnim onlajn izveštavanjem medija, tokom kojeg se iznose najnovije informacije o postupcima, a otvorila su i svoj vlastiti trojezični Twitter nalog.

Dana 27. oktobra 2021, predsednica SVK lično je pred Komitetom za politiku i bezbednost Evropske unije (EU) u Briselu izvestila države članice EU o sudskim aktivnostima SVK i odgovarala na postavljena pitanja.

Dana 25. novembra 2021, posredstvom video konferencije, predsednica, sekretar i specijalizovani tužilac izvestili su države članice EU i treće zemlje učesnice sa sedištem u Hagu o radu SVK i ST, u okviru svog godišnjeg izveštavanja diplomatske zajednice.

ST se neprestano bavilo pitanjem obelodanjivanja dokaza i materijala kojima raspolaže, u skladu sa Pravilnikom o postupku i dokazima SVK. ST je odbijalo zahteve za privremeno puštanje na slobodu, obrazlažući u nizu svojih podnesaka da postoji veoma realan rizik da će, ukoliko budu pušteni na slobodu, optuženi nastojati da ometaju sudske postupke i utiču na svedoke.

ST je nastavilo sa ispitivanjem svedoka i osumnjičenih lica, i u Hagu,, i u Prištini,, sa razmatranjem dokumentovanih dokaza prikupljenih u toku istrage i njihovom pripremom u svrhu obelodanjivanja, a nastavilo je i da radi sa nadležnim organima kako bi se obezbedilo da su i dokumenta odobrena za upotrebu na sudu, kao i da je svedocima dozvoljeno da svedoče na sudu. ST i dalje zahteva angažovanje i podršku međunarodne zajednice, međunarodnih organizacija i država pojedinačno u ovim i svim ostalim aktivnostima.

Aneks III

Sastav i brožčano stanje policijske komponente Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu (na dan 15. marta 2022)

Zemlja	Žene	Muškarci	Broj
Austrija	1		1
Nemačka	2		2
Finska		1	1
Slovenija		1	1
Rusija	1	1	2
Mađarska		1	1
Ukrajina		1	1
Ujedinjeno Kraljevstvo		1	1
Ukupno	4	6	10

Sastav i brožčano stanje vojne komponente za vezu Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu (na dan 15. marta 2022)

Zemlja	Žene	Muškarci	Broj
Češka		2	2
Poljska		1	1
Republika Moldavija		1	1
Rumunija		1	1
Turska	1		1
Ukrajina	1	1	2
Ukupno	2	6	8

